

Acintya Stava

Imn pentru Cel Inconceptibil

compus de Ārya Nāgārjuna

Statuie parțial deteriorată care îl reprezintă pe Buddha Śākyamuni, aflată în complexul din Nāgārjunikoṇḍa (Dealul [lui] Nāgārjuna), și datând aproximativ din secolul al doilea, după calendarul occidental

text și comentariu

Notă introductivă

Această lucrare se poate găsi la adresa web:

<http://www.AryaDharma.ro>

(click pentru a o vizita)

Pe acest site veți găsi multe traduceri ale unor texte esențiale din Buddha-Dharma, atât Sutre (discursuri sau învățăături ale Divinului Buddha) cât și tratate fundamentale derivate din aceste Sutre, adnotate sau comentate, după caz.

Toate textele de pe site (inclusiv acest text) sunt disponibile gratuit, se pot descărca gratuit, se pot folosi în mod gratuit, se pot tipări, și se pot distribui ca fișiere sau ca documente tipărite, oricui doriți, dacă și numai dacă nu faceți nicio modificare asupra lor, și dacă și numai dacă le oferiți celorlalți în mod gratuit.

În caz contrar, toate drepturile sunt rezervate.

Dacă aveți nevoie de alte drepturi, de alte formate ale textelor sau de alte variante ale lor, vă rugăm să luați legătura cu noi.

Traducere, prefață, introducere, comentarii, note, îngrijire: Alin Tocaciu

Versiunea: decembrie 2019

Prin virtutea meritelor acumulate prin a traduce, a corecta, a adnota, a comenta, a publica și a răspândi această lucrare, fie ca toate ființele să atingă Trezirea Perfectă.

Introducere

Titlul în limba sanscrită al acestei lucrări a lui Ārya Nāgārjuna este „Acintya Stava”, și ea este un imn închinat lui Buddha Śākyamuni. Divinul Buddha este lăudat și descris ca fiind cel care a realizat inconceptibilul, și care este bineînțeles și inconceptibil. Apoi, prin descrierea realității, prin indicarea ei cu ajutorul conceptelor, așa cum a făcut și Divinul Buddha, Ārya Nāgārjuna arată că de fapt realitatea este inconceptibilă, nu doar un Buddha. Așadar, această operă este de fapt atât un imn cât și o expunere a părții profunde a Dharmei, așa cum a fost predată de către Buddha Śākyamuni.

La sfârșitul textului puteți găsi un dicționar care cuprinde cel puțin o parte dintre termenii folosiți în acesta. Dacă aveți nevoie de un dicționar mai cuprinzător, îl puteți găsi în „Discursul despre perfecțiunea înțelepciunii (Prajñāpāramitā Sutra) în 8.000 de versete” sau în „Ghirlanda de nestemate (Ratnāvalī)” a lui Ārya Nāgārjuna, de pe aceeași pagină web cu acest text.

Pentru a ușura înțelegerea acestor învățături profunde am adăugat note explicative și am realizat și un comentariu destul de cuprinzător. Bineînțeles, comentariul nu are profunzimea învățăturilor, însă vă poate ajuta în lămurirea unor noțiuni, și conține și informații suplimentare despre Dharma în general.

Pe aceeași pagină web puteți găsi atât versiunea fără comentariu cât și cea cu comentariu. Vă recomand ca mai întâi să citiți de câteva ori versiunea fără comentariu, pentru a vă construi propria înțelegere directă a textului, și abia apoi să citiți comentariile, dacă doriți clarificări suplimentare care v-ar putea ajuta la aprofundarea înțelegerii lucrării.

Textul

1.

**Mă înclin în fața celui care a predat
Absența existenței proprii a dharmelor apărute în dependență,
[În fața celui] care are o cunoaștere inegalabilă,
[În fața celui] Inconceptibil, incomparabil!**

Imnul este închinat Divinului Buddha Śakyamuni, cel care a predat adevărul profund despre absența lucrurilor (dharmelor), adică despre apariția dependentă, și care are o cunoaștere perfectă. „Inegalabilă” se referă la faptul că fiecare Buddha are o cunoaștere inegalabilă. Până și din punct de vedere matematic, două infinituri sunt egale numai convențional, și nu egale efectiv, deoarece nu se poate afirma despre ele că sunt egale, la modul riguros.

2.

**Lipsa esenței dharmelor
A fost [complet] realizată de către Tine,
Și a fost predată [în Mahayana],
Din pură compasiune, celor înțelepți.**

Divinul Buddha a realizat complet vacuitatea dharmelor, a înțeles direct, complet limpede și fără nicio greșeală realitatea, și a și predat-o din compasiune ființelor înțelepte capabile să o întrezărească, să o înțeleagă și să o realizeze, pentru ca și ele să atingă Buddhitatea, și să poată ajuta alte ființe la rândul lor.

„Pura compasiune” se referă la faptul că un Buddha nu mai are absolut niciun interes pentru a realiza activități de vreun fel, deoarece toate scopurile „personale” au fost perfect atinse, și la faptul că tot ceea ce face este numai și numai pentru binele celor care încă nu au ajuns la bine.

3.

**Ceea ce a apărut din condiții,
Ai spus că este [de fapt] ne-apărut;
Nu a apărut cu o existență proprie,
Și de aceea l-ai declarat ca fiind vid (gol, vacuitate).**

Acest fapt este explicat pe larg și în alte opere ale lui Ārya Nāgārjuna, pe care le puteți găsi pe aceeași pagină web cu această traducere. Vă invit să citiți, printre altele, „Șaptezeci de versete despre vacuitate”, precum și comentariul meu la „Imn pentru Cel Transcendent”.

4.

Așa cum aici un ecou [apare]

În dependență de un sunet,

Și așa cum [apar] iluziile magice și mirajele,

Așa este și cu apariția lumii (sau a dharmelor).

Un ecou apare în dependență de un sunet, dar ecoul nu este sunetul inițial, și depinde de emiterea sunetului original și de o suprafață care să îl reflecte. Iluziile magice sunt doar iluzii, iar mirajele par că ar fi lacuri sau iazuri, că ar conține apă, însă de fapt sunt doar o iluzie optică.

Dharmele sunt la fel, apar în dependență de alte dharme, și având drept condiții alte dharme, și în plus par a fi ceea ce nu sunt, adică reale, ca și apa din miraj, deși nu există așa ceva.

5.

Dacă iluzia magică, mirajul,

Orașul de Gandharvași, imaginea reflectată și visele,

[Toate acestea] nu sunt apărute [de fapt],

Atunci nu poate avea loc [în realitate]

Nici vederea și nici simțirea lor.

Gandharvașii sunt cântăreți celești, o categorie de zei minori. Ei pot proiecta pe nori apariții magice care seamănă cu cetățile.

Din moment ce aceste „obiecte”, cum este imaginea reflectată, sau visele, nu sunt apărute în realitate, nu sunt existente, nu sunt reale, bineînțeles că de fapt nici vederea sau simțirea lor (sau perceperea lor) nu are cum să aibă loc. Așadar este vorba numai despre impresia de a vedea ceva ireal, care mai și pare real, dar nu este.

6.

În același fel cum acestea, apărute din cauze și condiții,

Sunt declarate ca fiind compuse,

Așa și despre toate lucrurile apărute din condiții,

O Divinule, ai spus că există [numai] prin convenție.

Dharmele din exemplele din versetele anterioare, precum iluzia, mirajul sau visul, sunt compuse din mai multe dharme, nu sunt monolitice, și de aceea nu sunt „ceva” de fapt. Aceasta este valabil pentru orice dharma, cum ar fi o mașină: are mii de piese componente, care la rândul lor sunt compuse din materiale îmbinate, care sunt compuse din alte materiale, care sunt compuse din molecule

ținute împreună de forțe de coeziune de diverse feluri, care sunt compuse din atomi, care sunt compuși din alte „particule subatomice”, care de fapt sunt compuse din alte „particule”, și tot așa, la infinit. Nu s-a găsit până acum, și cel mai probabil nu se va găsi, nicio „particulă elementară” monolitică și inseparabilă.

Însă nu doar materia este compusă, ci și ceea ce pare „minte”, care este de fapt un flux care pare neîntrerupt de formațiuni și procese, și care nu sunt nici ele monolitice. Impresia de „minte” este dată numai de vederea vagă (așa-zis „în ansamblu”) a acestor procese, așa cum este și un râu, care pare un obiect dar care este numai o aglomerare de molecule de apă și de alte feluri de materie, cum ar fi frunzele, care desigur sunt tot aglomerări de molecule, atomi, etc.

Așadar, „mașină”, „piesă”, „râu”, „minte” sau „gând” sunt doar conceptualizări, nu sunt propriu-zis *ceva*, nu sunt monolitice, nu au esență, ci sunt compuse la nesfârșit, și numai și numai convenția unor aspecte similare ale ignoranței ființelor duc la denumirea acestor compuși temporari fără substanță și fără realitate, și la luarea lor drept „obiecte” aparent ferme și evidente. În realitate însă, nicio dharma nu există, ele sunt numai și numai imaginare, precum acestea. Și, mai superficial spus, dacă iluziile sunt similare (în cadrul aceluiași continuum mental, sau între mai multe continuumuri mentale sau ființe), atunci se validează unele pe altele că ceea ce văd este real, valid, corect, adevărat.

Pentru a putea explica ființelor Dharma pe înțelesul ignoranței lor, Divinul Buddha a folosit convențiile ignoranței, astfel încât ființele să înceapă să înțeleagă și până la urmă să se trezească la realitate, însă faptul că a folosit noțiuni ignorante de dragul ființelor nu înseamnă că un Buddha le și crede reale, ferme, adevărate.

Divinul Buddha a vorbit ființelor așa cum un părinte, pentru a-și ajuta copilul mic să înțeleagă ceva, i-ar vorbi astăzi pe înțelesul lui folosind noțiuni și exemple dintre jucării, din povești și din desene animate. Părintele ar ști că exemplele sunt complet ireale, însă le-ar folosi cu unicul scop de a-și ajuta copilul să învețe ceva anume. Părintele ar putea da copilului drept exemple sau modele anumite personaje sau întâmplări, fiind complet conștient în același timp că ele sunt complet imaginare. Deși poate este mai greu de acceptat, totuși noi suntem la fel de infanți precum un copil atunci când vine vorba de vederea realității adevărate, și avem nevoie de ajutor pentru a o realiza.

7.

„Toate lucrurile compuse există ca un întreg”:

Aceasta este [o afirmație] fără niciun sens,

Similară cu un pumn gol,

Greșită, și care îmbie proștii.

Așa cum cineva ar putea fi păcălit că în pumnul altei persoane s-ar afla ceva prețios sau interesant, așa pot fi și proștii (sau ignoranții) păcăliți că o dharma compusă ar fi existentă în realitate, că ar „conține” ceva, adică ar avea esență.

De asemenea, prima propoziție din verset poate părea un mister, sau ceva sublim, sau măcar superior, însă de fapt nu este nimic, este ca un pumn gol care nu ascunde nimic, însă poate păcăli că ar ascunde ceva interesant, nevăzut până atunci. Poziția Divinului Buddha, repetată de către Ārya Nāgārjuna, față de învățăturile care spun „totul este un întreg inseparabil”, sau „tu și cu mine suntem una”, „întreg Universul este una”, este foarte clară, și bineînțeles justificată.

8.

Dacă un lucru compus nu este de fapt apărut,

Cum ar putea fi el prezent?

Prin distrugerea a *ce*, ar fi el un lucru trecut?

Cum ne-am putea raporta la el

Atunci când este pe cale să apară [dependent]?

Un lucru compus, cauzat, nu are nicio esență. În fapt, apariția lui este numai constatată, imaginată, și nu este ceva real. În realitate, nu există acel lucru, acea dharma. Ceva ne-apărut nu poate fi prezent, și nici distrugerea lui nu poate avea loc. *Ce* ar trebui distrus pentru ca un lucru *non*-apărut să fie considerat un lucru dispărut? De asemenea, neavând nicio esență, nu poate fi de fapt un obiect al atenției sau al cunoașterii. Iar înainte de a crede că a apărut, când este limpede că e non-existent, cum ne-am putea raporta la el?

9.

Un lucru nu apare din el însuși,

Nici din altul, și nici din ambele,

Fie că este existent, non-existent,

Sau atât existent cât și non-existent.

Atunci de unde, din ce [ar putea avea loc] apariție [a ceva]?

Aceste idei sunt detaliate de către Ārya Nāgārjuna în mai multe lucrări pe care le puteți găsi pe aceeași pagină web cu această traducere, de exemplu în „Imn pentru Cel Transcendent”.

10.

Nu există existență proprie pentru [un lucru] ne-apărut.

Atunci, cum ar putea [el] să apară din el însuși?

Nici nu poate să apară din altceva,

Din moment ce este limpede stabilit că nu are existență proprie.

Un lucru ne-apărut, care este doar imaginat, nu are cum să apară din el însuși. Ceva ce (încă) nu există nu poate avea existență proprie, și de aceea nici nu poate genera, nu poate cauza apariția a ceva, nici măcar a lui însuși. Mai simplu, înainte de a apărea, acel lucru (acea dharma) nu exista, și de aceea nici nu putea să facă să apară ceva, în particular pe el însuși.

Acel lucru nu poate să apară nici din altceva, pentru că nu este de fapt apărut. Acel lucru, cea dharma nu are existență reală, nu are nicio esență, ci este numai și numai iluzie, concepere, imagine.

11.

Dacă ar exista „acesta”, atunci ar fi și „celălalt”;

Dacă ar fi „celălalt”, atunci „acesta” ar putea fi acceptat;

Stabilirea acestor două [noțiuni] ai spus că este reciproc dependentă,

Așa cum sunt „malul acesta” și „malul celălalt”.

Sau, primele două rânduri:

Dacă ar fi existență ca *ceva*, ar fi și existență ca *altceva*.

Dacă ar fi existență ca *altceva*, ar fi și existență ca *ceva*.

În realitate nu se poate găsi niciun „lucru”, și implicit nici mai multe „lucruri”, două sau mai multe. Ideile de unicitate și de multiplicitate sunt numai idei imaginare, și nu realitate sau adevăr, ele nu au un „corespondent” în vreo „realitate”, deși pare să fie așa. Definirea lor, până și în cadrul imaginației, se face în dependență reciprocă, și nu are nicio bază fundamentală independentă care să le valideze.

În exemplu, „malul acesta” și „malul celălalt” nu sunt noțiuni absolute, ci depind de locul în care se află observatorul. Tot astfel, „rece” și „cald” depind de observator sau de o referință (mai cald decât o referință, mai rece decât o referință), și nu sunt caracteristici absolute. Toate noțiunile, fără nicio excepție, au aceeași problemă.

12.

**Cum ar putea exista ceva,
Dacă nu este relativ la *altceva*?
Dacă nu este relativ la (ceva) lung,
Cum ar putea exista (ceva) scurt?**

La fel, „lung” și „scurt” sunt definite vag, și în dependență reciprocă. Ceva este „lung” în raport cu ceva mai „scurt”, și invers, ceva este „scurt” în raport cu ceva mai „lung”. Criteriul de referință este relativ, deoarece o persoană poate considera ceva ca fiind lung, și o alta poate considera același obiect ca fiind scurt. Aceasta indică faptul că noțiunile nu au un fundament real, absolut, pentru că dacă aceasta era o caracteristică reală, în acel caz ceva ar fi fost „lung” indiferent cu ce ar fi fost comparat, dacă însușirea de „lung” ar fi fost reală și implicit intrinsecă obiectului, respectiv dacă obiectul și însușirea ar fi fost reale.

13.

**Dacă este existență, este și non-existență,
La fel cum dacă este ceva lung atunci există și ceva scurt.
Și dacă este non-existență, este și existență.
Așadar, niciuna dintre ele nu există [de fapt].**

La fel ca „lung” și „scurt”, „există” și „nu există”, sunt doar idei, imaginație, fără o bază validă. Una fără cealaltă nu are sens, ele se definesc în dependență reciprocă, și nu există cu adevărat. Prezența sau absența a ceva sunt definite relativ una la cealaltă, și nu sunt ceva absolut, intrinsec, existent, real. Prezența este definită ca „nu este absent”, iar absența este definită ca „nu este prezent”.

14.

**Unitate și multiplicitate, trecut, viitor,
Murdărire și purificare,
Corect și greșit,
Cum pot ele să existe singure [, fără noțiunea opusă]?**

Niciuna dintre noțiunile enumerate nu poate exista fără opusul ei, nu poate exista independent de ea, nu este absolută. Așadar, niciuna nu are existență reală, independentă, fundamentată.

15.

**Din moment ce *un* lucru nu există singur (sau prin sine însuși),
Atunci ce (*alt* lucru), oricare ar fi, există?
Ceea ce ar fi numit „celălalt” nu există,
Din moment ce nu are o existență în sine (sau proprie).**

„Acesta” și „celălalt” sunt la fel ca „lung” sau „scurt”, sau ca orice pereche de noțiuni. Din moment ce nu are loc producere, apariție, acestea sunt doar suprapunere imaginară, care la rândul ei nu este producere sau apariție. Și nici imaginația nu este mai reală decât orice altceva. Până și „imaginat” și „real” sunt tot o pereche pur imaginară. Nicio dharma, de niciun fel, nu este decât imaginare, oricât de reală ar părea. Iar părerea că este reală este bineînțeles tot imaginară, la rândul ei.

16.

**Deoarece dharmelor le lipsește atât existența proprie ca „ceva”
Cât și existența proprie ca „altceva”,
Ce apucare a dharmelor
Este ideea de „apariție dependentă, dar reală”!**

Nicio dharma nu are esență proprie, de exemplu paharul nu are esență, nucleu, sine de pahar, și nici o esență a altceva, de exemplu „esență divină” sau „esență de lucru material”. Așadar, nicio dharma nu are esență, deloc.

Orice apucare este greșită, nu există apucare corectă. Apucarea este sinonimă cu conceperea, cu imaginarea, cu perceperea. Deși nu există lucruri (dharme), totuși se percep lucruri (dharme), și asta fără ca perceperea să fie ceva real. De asemenea, deși unele ființe știu că apariția a ceva a avut loc în dependență de cauze și de condiții, totuși consideră că apariția chiar a avut loc în realitate. Aceste ființe nu înțeleg că identificarea a „ceea ce a apărut” este numai identificare iluzorie, și nu o constatare în vreun mod a vreunei realități.

17.

**Din moment ce apar nediferențiate
Și lipsite de existență proprie,
Ai spus că, în realitate,
Dharmele sunt ne-apărute.**

Dharmele nu sunt diferențiate, nu sunt decât imaginare, și de aceea diferențele între ele sunt tot pur și strict imaginare. „Apar” și „nediferențiate” este o contradicție de termeni, dar acesta este cazul general al unei explicații

care tratează subiectul profund al non-apariției și care folosește termeni afirmativi. Deși dharmele nu există, totuși, pentru a putea fi explicat acest lucru ființelor care cred în dharme și cred în existența lor, trebuie făcută o afirmație care tratează dharmele ca existente într-un mod oarecare, chiar și imaginar (deși imaginarul nu este real), și apoi neagă existența lor de orice fel, ca în „dharmele” și „nu există”. Este la fel cu a afirma că un personaj din desene animate nu este real. Pentru a face această afirmație, acel personaj trebuie numit, trebuie considerat oarecum real pentru a putea fi menționat, și apoi trebuie afirmat ca nefiind real, sau altfel spus realitatea sa aparentă trebuie negată.

„Ai spus” se referă la Divinul Buddha, căruia i se adresează Ārya Nāgārjuna prin această lucrare, și care a afirmat și explicat și că de fapt nu are loc apariție, existență, dispariție.

18.

**Agregatele au fost arătate de către tine, O Înțeleptule,
Ca fiind lipsite de existență proprie,
La fel ca spuma, bulele, iluziile magice,
Norii, mirajele și bananierii.**

Vedeți comentariul meu de la versetul 13 al lucrării lui Ārya Nāgārjuna „Expunere despre Bodhicitta (sau despre Mintea Trezirii)”, disponibilă pe aceeași pagină web pe care se găsește și acest text, în care explic fiecare dintre aceste comparații făcute de către Divinul Buddha pentru a le explica ființelor Vacuitatea.

19.

**Dacă ceea ce este sesizat de simțuri
Ar avea vreo legătură cu vreo Realitate,
Atunci ignoranții ar fi cunoscători ai Adevărului.
În acest caz, cât ar mai valora cunoașterea adevărului?**

În acest caz, cunoașterea adevărului nu ar duce la eliberarea de suferință, de perturbări, etc., deoarece starea de fapt ar fi că toate ființele cunosc adevărul, și totuși toate suferă, au perturbări mentale violente, și sunt incapabile „pe vecie” de a scăpa de suferință și de perturbări, deoarece aceasta este starea de fapt. Dealtfel, acesta este un punct de vedere greșit adoptat de prea multe ființe, este un fel de resemnare și renunțare la orice speranță de mai bine. Totuși, Buddhașii și Ārya Bodhisattvașii predau că scăparea de suferință și de perturbări este posibilă, și demonstrează cu activități aparent imposibile (cum ar fi răbdarea de nezdruncinat, sau miracolele) că ei înșiși au obținut-o.

20.

**Ai spus că simțurile sunt inerte,
Că nu ne putem baza pe ele,
Că sunt imprecise,
Și că sunt [cauză pentru] înțelegere greșită.**

Cele șase simțuri (văz, auz, miros, pipăit, gust și minte) sunt și ele tot dharma imaginare. Ele sunt non-animate, nu sunt „vii” ci, la fel ca orice alte dharma, sunt inerte, lipsite de „miez” și de „viață”, și bineînțeles sunt tot imagine apărută dependent.

Numeroase iluzii optice ne pot convinge că simțurile nu sunt cauză pentru cunoașterea corectă. Dacă învârtim repede o sursă de lumină legată de o sfoară, ea va părea un cerc de foc. Dacă repetăm repede un sunet, el va părea continuu. Mirajul este un alt exemplu. De asemenea, numeroasele iluzii optice care se pot găsi ca desene sau schițe conving de faptul că simțurile nu sunt ceva pe care ființele se pot baza, și demonstrează că interpretarea senzațiilor este greșită.

Pentru a ilustra inertul funcțional Ārya Nāgārjuna a repetat exemplul Divinului Buddha cu magnetul și cu bucata de fier: magnetul se mișcă dacă este apropiat de bucata de fier, ca și cum ar fi viu sau ca și cum ar avea voință, însă nu este viu, nu are voință, nu are un „sine”, și la fel nici bucata de fier.

Același lucru îl putem vedea la orice fenomen natural: căldura Soarelui duce la evaporarea apei și la mișcarea aerului (vânturile), apa evaporată este percepută ca nori (deși nu există „nor”, așa cum am mai explicat în alte comentarii, și bineînțeles nici „apă”, aceste dharma fiind compuse, și de fapt doar identificare, nume, imagine, suprapunere), și în urma altor fenomene inerte apa se condensează și cade, ceea ce este numit de ființele ignorante drept ploaie, grindină sau ninsoare, după caz. Toate aceste fenomene sunt inerte, deoarece nu există ființe, sine sau voințe care generează sau întrețin aceste procese. Este la fel cu gravitația, cu magnetismul, cu electricitatea, cu procesele chimice, și așa mai departe.

Exact la fel au loc și procesele în cadrul temporar al unui corp, care pare „eu” sau cel puțin „al meu”, și de asemenea și procesele mentale, care par „eu”, sau cel puțin „ale mele”. De fapt nu sunt nici „eu”, nici „ale mele”, ci sunt și ele tot dharma inerte, tot non-apărute, tot imagine, și doar crezute „reale”, sau „eu”, sau „ale mele”. Simțurile și percepțiile dau iluzia unei lumi reale, vii, active, animate, însă nu este adevărată.

21.

**După ce ai meditat, ai afirmat că,
Datorită faptului că este învelită în ignoranță,
Lumea nu realizează corect Adevărul.**

După ce Divinul Buddha a meditat și a atins Buddhitatea, realizând Adevărul, a înțeles că ființele sunt învelite în ignoranță și că nu îl văd.

Pentru a înțelege mai bine sensul acestui verset, vedeți „Tathāgatagarbha Sutra” de pe aceeași pagină web cu această traducere.

22.

**„Există” este dogma eternalității,
„Nu există” este dogma anihilării.
[Însă Tu] ai predat acest Adevăr
Care este lipsit de cele două extreme.**

„Adevăr” se referă la ceea ce este indicat prin absență, prin non-apariție, prin Vacuitate, prin apariția dependentă. Toate aceste noțiuni indică același lucru, lipsit de cele două extreme ale existenței și inexistenței.

Acesta se mai numește și Calea de Mijloc, pentru că este „între” cele două extreme.

23.

**În consecință, ai spus că dharmele
Sunt dincolo de cele patru categorii (sau stări),
Că ele sunt imposibil de cunoscut de către conștiință,
Și cu atât mai mult nu [sunt] în sfera cuvintelor.**

Cele patru stări: (1) a fi, (2) a nu fi, (3) a fi și a nu fi, (4) nici a fi și nici a nu fi.

Conștiința (care este tot o dharma) și oricare „altă” dharma nu pot fi în relația cunoscător-cunoscut, deoarece nu au existență reală.

Un concept de dharma oarecare (cum ar fi un „pahar”) apare în urma unor procese perceptive (a unor „pahare”) și a unor procese de sintetizare a acelor percepții (exemplu de concluzie: ceea ce pare comun acelor impresii este așadar un „pahar”), care sunt toate inerte, apărute dependent, și sunt tot strict imagine. Procesul cunoașterii apare în dependență de acea dharma imaginată („paharul”), prin validarea percepțiilor ulterioare (așadar, iată un „pahar”) pe baza percepțiilor anterioare (care au dus la definirea „paharului”), iar conștiința apare în dependență de acest proces al cunoașterii, care de fapt nu este decât un lung șir de percepții care se „validează” reciproc, sau mai precis se încurajează

reciproc, deoarece nu sunt valide și nici validabile. Nu are loc cunoaștere *directă*, în cazul acesta nu are loc nicio vedere directă, nemijlocită, a vreunui „pahar”, ci este doar apariția dependentă a unui model conceptual de „pahar” pe baza multor percepții, care la rândul lor sunt interpretate pe baza altor percepții, și așa mai departe. Așadar nu există „pahar”, vedere directă, și nici o percepție care să fie „legătură” între „pahar” și „minte”. Acestea sunt doar iluzie, un șir de percepții, imaginare, și nimic altceva. „Cunoașterea” este doar atât, și nimic mai mult, deși pare reală, fermă, validă.

Acest proces perceptiv care pare „cunoaștere” se poate constata ușor prin atenția conștientă asupra lui, și/sau prin analiză. Pentru a înțelege mai bine atenția conștientă și pentru a o putea menține mai ușor, puteți citi „Eliberarea de la sine prin vederea cu goala conștiință” a lui Ārya Padmasambhava, de pe aceeași pagină web cu acest text.

Nici dharmele, nici cunoașterea și nici conștiința nu sunt reale, nu au existență inerentă. În consecință, nicio dharma nu poate fi indicată sau descrisă în cuvinte. Chiar și din punct de vedere convențional, nicio dharma nu poate fi descrisă *complet* prin cuvinte, și nici indicată *precis* în așa fel încât orice ființă să o poată identifica, chiar dacă acea ființă nu a mai avut niciodată vreun contact de vreun fel cu acea dharma. Aceste două imposibilități arată că de fapt acele dharme sunt doar imaginare, și că indicarea și descrierea se face doar în dependență de ignoranța care este cauza identificării lor.

De asemenea, chiar și în timpul în care este descrisă sau în timpul în care are loc conceptualizarea aparent interioară a ei, acea dharma aparent exterioară este modificată complet. Un exemplu ușor de înțeles este un obiect material: în timpul în care numele său a fost gândit sau rostit, sau în timpul în care o ființă s-a gândit sau a perceput acel obiect material, poziția moleculelor, atomilor și a particulelor subatomice (care la rândul lor au alte aparente subparticule, la infinit), nu mai este deloc aceeași, din punct de vedere al fizicii atomii au parcurs împreună milioane sau miliarde de kilometri în acel obiect. Este considerat „același” obiect numai pentru că aceste modificări fundamentale nu sunt sesizabile imediat, și nu pentru că ar fi „același”.

Așadar, conștiința nu cunoaște, cunoașterea prin dharme este imposibilă, dharmele și cunoașterea nu au existență reală. De aceea, pentru cunoaștere se folosește expresia „cunoaștere directă”, sau „înțelepciune-cunoaștere perfectă”.

24.

**La fel ca apariția făcută de un magician,
Sau ca apariția în cadrul unui vis,
Sau ca vederea a două Luni,
Așa a fost văzută lumea de către Tine:
Ca o apariție de fapt neapărută.**

Divinul Buddha a văzut lumea (dharmele) așa cum este, însă exprimarea în termenii ignoranței nu se poate face decât imprecis. Deoarece noțiunile sunt toate imaginare și greșite, exprimarea în cuvinte a Adevărului este tehnic imposibilă. Adevărul poate fi cel mult indicat prin expresii cum ar fi „creație necreată”, sau „apariție non-apărută”, însă acestea sunt doar invitații pentru ființe, îndemnuri ca ele să investigheze și să vadă direct realitatea, să înceteze imaginarea.

„Vederea a două Luni” se referă la a vedea Luna pe cer și reflexia ei într-un lac. Reflexia este mai ușor de înțeles drept ireală, însă „originalul” este mai greu de înțeles ca fiind ireal, deși este la fel de ireal ca reflexia.

25.

**Asemenea unui fiu născut, trăit și pierit în cadrul unui vis,
Așa și despre lume ai spus că, în realitate,
Nu este apărută, nu există și nu dispare.**

Dharmele nu apar, nu durează, nu dispar, nu există absolut nimic real, și până și imaginarea este imaginară. Așa cum cineva poate visa nașterea, traiul și moartea unui fiu, vis care să dea iluzia scurgerii unei sute de ani, totuși la trezirea din somn se constată că au trecut doar câteva ore, și că acel fiu nu a existat niciodată. Similar, are loc imaginare, impresie a unor dharme reale, impresie a duratei, care însă, atunci când se atinge Trezirea, sunt constatate ca fiind tot asemenea unui vis. Cuvântul „Trezire” (sau bodhi, în sanscrită) este folosit pentru a indica realizarea adevărului, tot din acest motiv.

26.

**La fel cum apariția [și dispariția] într-un vis
Sunt trăite (sau sesizate) datorită cauzalității,
La fel este și cu apariția și dispariția [tuturor dharmelor].**

Într-un vis, toate evenimentele au loc datorită cauzalității, de exemplu datorită factorilor mentali cum ar fi gândurile și percepțiile anterioare. Evenimentele din vis nu sunt reale, deși par reale în acel moment. Irealitatea lor

este constatată abia după trezirea din somn. Tot așa, irealitatea dharmelor este sesizată abia după Trezire.

27.

**Suferința apărută din dorință, etc.,
Și de asemenea murdăriile [minții], transmigrarea,
Și Eliberarea prin acumularea celor necesare:
Despre toate [O, Divinule,] ai declarat că sunt ca un vis.**

Experiența suferinței ființelor, apărută din dorință, furie și ignoranță, de asemenea și kleśa (perturbările), și renașterile, și Eliberarea ființelor din ciclul renașterilor prin acumularea de înțelepciune și de merit, și Trezirea, toate acestea sunt ca un vis.

În Prajñāpāramitā Sutra (pe care o puteți găsi pe aceeași pagină web unde se găsește acest text), Ratnaguṇa I.5, Divinul Buddha declară:

[Nu există] nici înțelepciune, nici perfecțiune supremă,
Nici Bodhisattva și nici Mintea Trezirii (Bodhicitta).

28.

**Ființa care [vede ceva] ca „apărut”, „neapărut”,
„Prezent” sau „dispărut”, și de asemenea
[O ființă] „înlănțuită” sau „eliberată”
Susține dualitatea, [și] nu este cunoscătoare a Realității.**

Ființele care văd dharme nu văd realitatea, ci doar imaginează. Imaginarea este duală, nu există imagine non-duală.

29.

**Ceva care nu apare
Cum poate să dispară?
Din moment ce este ca un elefant iluzoriu,
În realitate este în pace, de la început.**

Toate dharmele sunt „în pace”, nu are de fapt loc activitate, sau suferință, sau vreun eveniment. Nimic nu apare, nimic nu dispare, și nici măcar iluzia de real nu este reală. Așadar, este o pace asemănătoare spațiului.

Dealtfel pacea (sau Eliberarea, sau Trezirea) se obține nu oprind vreo dharma, nu generând vreo dharma, ci realizând că dharmele sunt de fapt absente. „De la început” nu se referă la un început efectiv, ci înseamnă „nu a fost

niciodată altfel”, o exprimare în termenii timpului perceput de ființe, care ar putea fi înlocuită cu „și nu altfel”, în sensul de a nu depinde de timp și bineînțeles de a nu fluctua.

30.

**Așa cum se consideră că elefantul din iluzia magică a apărut,
Deși de fapt nu a apărut [cu adevărat],
La fel și totul (sau toate dharmele)
Este [aparent] apărut, însă în realitate nu este apărut.**

Dharmele par, nu sunt.

31.

**[Aparent,] nenumărați Salvatori ai Lumii
Au eliberat nenumărate ființe, una câte una,
Însă [în realitate] nici măcar o singură ființă
Nu a fost eliberată de către ei.**

În realitate nu există nicio ființă, nici Eliberare și nici Buddhași. Acest verset poate fi înțeles greșit, ca și cum nu există nimic, motiv pentru care rog cititorul să citească „Tathāgatagarbha Sutra”, în care va fi lămurit ce înseamnă „ființă”, ce anume se eliberează, și din ce anume se eliberează.

Pe scurt, explicat fără a face referire la această minunată Sutra, impresiile de Buddhași, de ființe, de Eliberare, au loc pe baza altor dharme, și nu sunt reale.

32.

**O, măreț Muni, ai proclamat că
Nici Protectorii Lumii și nici ființele nu au apărut,
Și la fel nici ființele care au realizat încetarea (sau Nirvana).
Așadar, nimeni nu este eliberat de către nimeni.**

„Muni” înseamnă înțelept în limba sanscrită. „Śakyamuni” este unul dintre numele date celui de-al patrulea Buddha din această lume, și înseamnă „înțeleptul din clanul Śakya”.

Deși afirmația „nimeni nu este eliberat de către nimeni” este corectă convențional, ea trebuie înțeleasă foarte bine, trebuie analizată foarte atent. Dharmele nu sunt reale, și în particular nu sunt nici ființele, iar eliberarea nu este decât realizarea irealității dharmelor, și nimic altceva. Sau, mai superficial spus, din moment ce agregatele nu alcătuiesc o ființă, nu se poate afirma că o ființă a fost eliberată. Toate acestea sunt imaginare și nimic altceva, iar eliberarea

constă numai în încetarea imaginării, și în nimic altceva. Vedeți „Tathāgatagarbha Sutra”.

33.

Așa cum rezultatele acțiunilor unui magician

Sunt lipsite de esență,

La fel ai declarat că și restul lumii este lipsită de esență,

Inclusiv un [eventual] creator.

„Creatorul” lumii este ignoranța, adică imaginarea, conceperea, perceperea, luarea drept real, însă pentru ființele care consideră că ar exista un creator, cum este ideea de „Dumnezeu” în religiile abrahamice (de exemplu în creștinism, iudaism și islam) sau de „Brahmā” în religiile hinduse, în versetul următor urmează demonstrația invalidității acestei noțiuni de „creator”.

34.

Creatorul, dacă este creat de altul,

Nu depășește starea de a fi un lucru făcut să apară;

Altfel, propria lui acțiune ar trebui să fie

Cea care l-a creat pe creator.

Dacă un „Creator” ar fi făcut să apară de altceva sau de altcineva, atunci nu este decât simplă apariție dependentă, și nu ceva existent, real, cu substanță, absolut. Dacă nu este făcut să apară de altceva sau de altcineva, atunci înseamnă că singur s-a făcut să apară, ceea ce este imposibil, ca și cum cineva s-ar fi născut într-o casă construită tot de către el. Dacă afirmăm că totul este o creație a unui creator preexistent care nu a necesitat creație la rândul său, atunci trebuie explicată această unică excepție de la regula apariției dependente, și cum ceva sau cineva preexistent, independent, etern, neschimbător, poate totuși avea activitate (de exemplu, de a crea), deoarece activitatea înseamnă schimbare. Și, bineînțeles, nu există răspuns la întrebarea „cum a apărut acel creator?”, care urmează logic întrebării care, pentru ignoranți, fundamentează necesitatea existenței unui creator: „cum a apărut lumea?”.

În alte texte, Ārya Nāgārjuna explică și faptul că intenția creatorului de a crea nu este sustenabilă ca și concept: care ar fi declanșatorul ei? De ce „înainte” nu exista nimic și brusc, creatorul a decis să creeze ceva, „după” acel înainte? Ce a declanșat această hotărâre, dacă în afară de creator nu exista nimic? Dacă hotărârea a apărut singură, de la sine, atunci creatorul nu este creator a tot - cel puțin acea idee nu a fost creată de către el. Dacă a apărut după un gând anterior, atunci ce a declanșat acel gând anterior? Și astfel se ajunge la regresie infinită,

fără a se explica cum a apărut primul gând din șir. Conform modelului creaționist, a existat un prim gând, dar modelul este incoerent atunci când se încearcă explicarea originii acestui prim gând.

35.

**A fost declarat ferm de către tine
Că întreaga lume este doar denumire;
Separat de nume,
Ceea ce este denumit nu există.**

Nu există niciun „obiect real” pe care să se aplice „etichete”. Denumirile sunt doar proces imaginar de delimitare sau etichetare pe baza senzațiilor, a percepțiilor, a amintirilor, a înclinațiilor, etc., și chiar și toate cele enumerate sunt lipsite de realitate. Nu există „obiecte” reale, și „denumiri” pentru ele, ci toate, inclusiv iluzia de realitate fermă, sunt numai și numai jocul iluziei, al imaginării. Nici numele și nici ceea ce se consideră că este denumit, nu sunt deloc reale.

Chiar și în cazul etichetei aplicate pe un borcan cu gem, atât eticheta cât și borcanul și gemul nu sunt dharme existente inerent, independent, permanent, ci sunt doar apariție dependentă, adică de fapt non-apariție. Iar „etichetele” lor, adică numele lor, de etichetă, de borcan, de gem, nu sunt reale nici ele.

Similar, denumirea de „automobil” nu are niciun suport real, nu există un „automobil” în sine, nici ca „obiect exterior”, percepția unui automobil are loc doar dependent de forme, piese, funcționalitate, învățare, etc.. La fel are loc și denumirea de „automobil” pentru această percepție. Este iluzie etichetată iluzoriu, peste ceva iluzoriu.

36.

**Așadar, ai arătat că toate dharmele
Sunt numai formațiuni mentale (sau simple abstracții);
Până și despre formațiunea mentală prin care este concepută Vacuitatea,
Ai spus că este tot non-existentă (non-reală).**

Toate dharmele sunt doar concept, doar imagine. Până și formațiunea mentală prin care este înțeleasă Vacuitatea este tot non-existentă, tot ireală, și cu atât mai mult toate celelalte. Bineînțeles, formațiunea mentală prin care este imaginat conceptul de vacuitate nu este nici „Vacuitate”, și nu este nici cunoașterea directă a (adevărului) Vacuității.

37.

**Ceea ce transcende existența și non-existența,
Dar care [de fapt] nu transcende nimic,
Ceea ce nu este nici cunoaștere și nici cognoscibil,
Nici existent și nici non-existent,**

38.

**Care nu este „unul” și nici „mai multe”,
Nici „ambele”¹ și nici „nici ambele”²,
Care este lipsit de bază, nu este manifest,
Care este inconceptibil, incomparabil,**

39.

**Care nici nu apare și nici nu dispare,
Care nu este nici destructibil și nici etern,
Acesta, similar spațiului,
Nu este în raza de acțiune a cuvintelor și a cunoașterii.**

Noțiunile de „Realitate” și de „Aseitate” (așa cum este [, chiar dacă nu se poate exprima *cum*]) sunt sinonime. În aceste ultime trei versete a fost indicată foarte precis Realitatea.

Este în special important de înțeles că Aseitatea nu se află în raza de acțiune a cunoașterii, deci nu poate fi cunoscută, adică nu poate fi cunoscută prin dharma. Ea poate fi doar realizată direct, văzută direct, într-un mod care nu poate fi descris, ci numai indicat.

40.

**Ceea ce este Apariție Dependentă,
Este exact ceea ce [Tu] spui că este Vacuitate;
La fel este și Adevărul (indicat de Dharma),
Și la fel este și Tathāgata.**

Cuvântul „Dharma” are și sensul de adevăr real, de realitate, de lege naturală. De exemplu, legea gravitației este o Dharma convențională care ține de formă. Învățătura perfect corectă despre gravitație ar fi „Dharma gravitației”.

Cuvântul „Dharma” se folosește și pentru învățăturile unui Buddha deoarece un Buddha, fiind perfect și complet Trezit, indică eficient și exact acest adevăr real, deși este inexprimabil și inconceptibil.

¹ Nu este nici simultan și „unul” și „mai multe”.

² Nu este nici „nici unul și nici mai multe”.

41.

**De asemenea este numit Adevăr,
Sensul ultim, Aseitatea, Realul.
Este indisputabil.
Prin cunoașterea sa, cineva este numit Buddha.**

42.

**Așadar, nu există cu adevărat
Nicio diferență între lumea ființelor vii, și Buddhași;
De aceea, ești convins de nediferențierea
Dintre tine însuși și ceilalți.**

43.

**Vacuitatea nu este diferită de lucruri (dharme),
Și niciun lucru (dharma) nu există altfel (decât ca Vacuitate).
De aceea, lucrurile apărute în dependență
Le-ai declarat ca fiind vide, goale (fără esență).**

Aici, din nou, Ārya Nāgārjuna indică fără nicio greșală Realitatea indisputabilă, care este nediferențiată. De asemenea, imaginările (dharmele) sunt nediferențiate de Vacuitate.

44.

**Realitatea aparentă (sau convenția) e apărută
Din cauze și din condiții, și este relativă;
Tu ai vorbit [și] despre relativ (sau dependent).
Sensul ultim însă, este absolut (nu este cauzat).**

Iar producerea dependentă nu este reală, nu este de fapt producere, sau altfel spus este de fapt non-producere, așa cum a fost explicat în versetele anterioare. Totuși, pentru că ființele nu înțeleg direct, Buddhașii comunică cu ele pe înțelesul lor, prin termenii ignoranței lor, pentru a le ajuta să ajungă la înțelegerea directă, clară. Convenția, aparentul, este acceptat și folosit de către un Buddha nu pentru că ar fi corect sau non-imaginar, ci pentru că este un mijloc de a ajuta ființele.

45.

De asemenea ar putea fi numit:

Existența proprie, Natura,

Adevărul, Esența, Realul adevărat.

Un lucru imaginat nu există,

Însă un lucru relativ este [aparent] găsit.

Nicio dharma nu există în realitate, sunt numai imaginare, însă relativ la ignoranța ființelor, ele par să existe, și sunt acceptate ca „existente” (deși nu sunt existente) de către Buddhași numai și numai ca instrumente pentru Trezirea ființelor la Realitate.

46.

Ai spus că atribuirea [afirmativă] sau suprapunerea

Este a afirma despre o dharma compusă, că există.

Ai mai declarat că distrugerea (sau negarea)

Este a afirma că un compus nu există pentru că este anihilat.

A afirma despre „ceva” că „există” este o suprapunere, acest „ceva” fiind numai abstractizare, numai imaginare. Acest „ceva” este doar construcție mentală, și analiza îl constată ca fiind un compus, și ca având toate părțile sale componente tot la fel de imaginare.

A afirma negarea înseamnă a considera „ceva” ca inexistent, deoarece a fost distrus, percepția distrugerii apărând prin contrast cu percepția existenței sale. Atât impresia de existență cât și cea de inexistență sunt în egală măsură abstractizare imaginară.

Un exemplu de suprapunere pe care îl dădea Divinul Buddha este cel al unei calești. „Caleașca” este colecția de componente, care și ele au tot componente, și așa mai departe, până la orice nivel subatomic. Nu doar „caleașca”, ci și piesele componente cum ar fi „oiștea”, și toate piesele lor componente, inclusiv „moleculele”, „atomii”, etc., sunt suprapuneri.

„Caleașca” pare că *apare* atunci când suprapunerea devine posibilă, de exemplu după asamblarea pieselor componente poate avea loc percepția unei calești, și pare că *dispare* atunci când suprapunerea nu mai este posibilă conform criteriilor apărute dependent (senzații, înclinații, învățare, etc.), adică atunci când percepția unei calești nu mai are loc. De exemplu, să spunem că se percepe caleașca, și dacă, după un timp scurt ea se demontează cu atenție atunci, deși toate componentele sunt convențional intacte, „caleașca” este distrusă, „nu mai există”, „a dispărut”. Deși numai aranjarea diferă, este perceput doar un morman de piese, nu o caleașcă.

Acest lucru este valabil și pentru oricare piese componente, de exemplu pentru roți, sau pentru oiște, sau pentru scaune, sau pentru osii, și așa mai departe.

În realitate, nu a apărut și nu a dispărut nimic, doar suprapunerea imaginară a fost posibilă conform unor cauze care au contribuit la apariția ei (adică aceste senzații, înclinații, învățarea, etc. toate cauzate de suprapuneri imaginare anterioare), și apoi nu a mai fost posibilă, deoarece grămada de componente demontate nu mai poate fi identificată drept „caleașcă” pe baza acelorași criterii, altfel spus aceste criterii imaginare nu mai sunt cauze pentru apariția suprapunerii imaginare de „caleașcă” ci doar de „morman de piese de caleașcă”.

Acest proces de percepere este complet inert, este determinat cauzal de imaginări anterioare. Nu este „o ființă care face aceste aprecieri”, ci este doar un proces apărut dependent, lipsit de orice substanță. *Sesizarea* procesului de identificare, tot dependentă de cauze și condiții, întărește presupunerea greșită a existenței unei ființe, „trebuie că eu gândesc așa” și duce la apariția proceselor numite generic „conștiință”.

47.

**Conform cunoașterii (sau realizării) Adevărului,
Tu afirmi că nu există nici permanență și nici anihilare.
Ești convins că întreaga lume este lipsită de esență,
Asemenea unui miraj.**

Divinul Buddha este *convins* că întreaga lume este lipsită de esență, adică toate dharmele sunt lipsite de esență. Această convingere este căpătată prin realizare directă, nu este o credință, nu este o cunoaștere, și de aceea, în Dharma, pentru aceste cazuri nici nu se folosește în general termenul de „cunoaștere” ci de „înțelepciune-cunoaștere transcendentă”. Pentru prescurtare, în anumite contexte se folosește și „cunoaștere perfectă”. Termenul simplificat de „cunoaștere” este inexact și poate duce la confuzie, deoarece cunoașterea este înmaginare vidă, vacuitate, pe când realizarea este directă și fără greșală.

48.

**Așa cum un miraj
Nu este nici anihilat și nici permanent,
Tot așa, ai spus că întreaga lume
Nu este nici anihilată și nici permanentă.**

Un miraj nu este ceva real, adevărat. Mirajul este numai iluzia unei realități, cum ar fi de exemplu impresia că undeva, la orizont, ar exista apă. Nici mirajul și nici apa nu sunt reale; când mirajul a apărut (adică este perceptibil) nu se poate spune că ceva real (cum ar fi apa, sau un obiect „miraj”) a apărut, sau că un fenomen real („miraj”) are loc, iar când cauzele și condițiile nu mai sunt prezente (când mirajul încetează, de exemplu dacă se răcește nisipul și aerul de deasupra lui nu mai refractă lumina în același fel), nu se poate spune că „realitatea s-a schimbat, era apă acolo însă acum nu mai există”. Nici măcar despre miraj nu se poate spune că a apărut sau că a dispărut, și cu atât mai puțin despre apă.

Putem avea mai multe păreri greșite în legătură cu mirajul, din care putem enumera două: că mirajul, ca fenomen, este ceva real, care este suprapus peste altceva real, deformând realitatea (ca o lentilă peste o foaie de hârtie, ca și cum ambele ar fi reale); sau că apa văzută era reală, și că acum a dispărut. Cel de-al doilea caz este mai ușor de înțeles, deoarece în miraj nu a existat niciun fel de apă. În primul caz, putem realiza faptul că deși „mirajul” nu este decât o senzație vizuală datorată aerului cald din apropierea solului, el totuși este considerat real, nu în sensul că ar indica ceva real (apa) ci că ar fi un fenomen real, numit miraj, deși „miraj” este doar denumirea pentru acest context, este o suprapunere imaginară, și nu un obiect sau un fenomen existent în realitate.

Este la fel cu imaginarea: imaginarea nu este un proces real dar cu rezultate imaginare, ci este denumirea pentru acest proces strict imaginar, nelegat de nicio realitate, fără nicio esență proprie, și care este perceput numai pentru că se percep dharma în general, și nu pentru că ar fi ceva special sau valid.

49.

Ființa căreia i se pare că există o esență,

Este supusă inevitabil părerilor

Că există permanență și distrugere.

Implicit, ea acceptă și că lumea

Este finită sau infinită, și așa mai departe.

Atunci când are loc perceperea apariției a ceva real (are loc un proces de percepere și de considerare a unei dharmă ca fiind reale, adică are loc suprapunere), implicit are loc ulterior și perceperea prezenței și a dispariției acelui obiect, a acelei ființe, a acelui fenomen, deci a oricărei dharmă percepute anterior ca apărute. În acest fel are loc iluzia unei lumi, care pare reală, și care pare că are caracteristici și că are esență.

„Și așa mai departe” se referă la celelalte întrebări apărute din ignoranță (în sanscrită numite „acinteyya”, sau chestiunile incomprehensibile sau inutil de explicat), și al căror răspuns nu poate fi decât o eroare, indiferent care ar fi el,

„da”, „nu”, „depinde”, „ambele”, „niciuna”, etc. Ele sunt (1) lumea este finită sau nu?, (2) lumea este eternă sau nu?, (3) sinele este diferit sau nu de corp?, (4) un Buddha există sau nu după „moarte”, după Mahaparinirvana, sau „există și nu există”, sau „nici există nici nu există” după „moarte”?

Aceste întrebări au fost descrise de către Buddha în „Cula-Malunkiyovada Sutra” ca fiind similare cu situația în care cineva lovit de o săgeată foarte bine îmbibată cu otravă (care simbolizează suferința și moartea inevitabilă, care se apropie vertiginos) ar refuza să îi fie scoasă până când nu ar afla cine a tras săgeata, numele persoanei, clanul, înățimea, culoarea pielii, locul unde trăiește, cu ce fel de arc a tras, ce fel de coardă avea, din ce era făcută, ce fel de pene avea săgeata, de la care pasăre, etc.

În continuare, Divinul Buddha a mai spus în acest discurs că oricare dintre vederile de mai sus (că universul este infinit, sau finit, etc.) nu eliberează de suferință, de boală, de moarte, și nefiind legate de scopul Eliberării, aceste vederi nu sunt afirmate, exprimate, explicate de către El.

În alte discursuri a afirmat că orice răspuns la aceste întrebări nu ar face decât să încâlcească și mai tare o ființă în plasa propriilor idei greșite, și nu să o elibereze de ele.

De asemenea, deoarece toate aceste noțiuni sunt pur imagine și aceste dharme nu sunt reale, nicio proprietate a lor nu este reală, nu este adevărată.

50.

Așa cum, atunci când există cunoaștere există și (obiect) cognoscibil,

Tot la fel, când există (obiect) cognoscibil, există și cunoaștere.

Din moment ce niciuna nu este produsă [de fapt],

[Atunci] ce este de înțeles (sau cunoscut)?

Cunoașterea și cognoscibilul sunt fenomene (dharme) dependente reciproc, și nu fenomene reale, așa cum a demonstrat tot Ārya Nāgārjuna în „Invalidarea obiecțiilor” (Vigraha Vyāvarttanī, disponibilă pe același site unde găsiți acest text) începând cu versetul 30.

51.

Prin a se exprima clar prin intermediul analogiilor

Cum ar fi iluzia și celelalte,

Medicul Suprem a expus Legea Bună (sau Dharma)

Care vindecă de toate dogmele (sau vederile greșite).

Divinul Buddha, adică Medicul Suprem, cel care vindecă de cea mai gravă boală, adică de ignoranță, a expus buna Dharma („bună” în sensul de corectă,

precisă, blândă, eficientă, folositoare, etc.), ce vindecă toate vederile greșite, în mai multe feluri, printre care și prin analogii (iluzia, mirajul, bananierul, clăbucii de apă, ș.a.m.d.) și prin analiză.

52.

Acesta este Adevărul ultim, suprem:

Lucrurile (dharma) sunt lipsite de esență (sau de existență în sine).

Acesta este leacul de neîntrecut

Pentru cei cuprinși de febra pozitivismului,

De greșeala credinței în existență.

Aici a fost indicat fără echivoc Adevărul Suprem, a fost menționată cea mai profundă învățătură din Dharma, și care este și singurul antidot complet contra ignoranței și suferinței.

53.

O, Tu cel care oferi Dharma ca ofrandă,

Tocmai din acest motiv

Ai oferit Dharma ca ofrandă, mereu,

În cele trei lumi, fără obstacole și piedici.

Dharma a fost oferită ca ofrandă ființelor, pentru că este leacul de neîntrecut pentru vindecarea bolii pozitivismului, pentru boala imaginării existenței, care este suferință. Dharma a fost oferită cu scopul vindecării ființelor.

Divinul Buddha a oferit Dharma de-a lungul a nenumărate vieți, pe când încă era un Bodhisattva și apoi un Ārya Bodhisattva, și nu doar în viața în care a devenit un Buddha Perfect Trezit. De asemenea, activitatea unui Buddha nu încetează odată cu atingerea Buddhității.

54.

Ai scos minunatul Răget al Leului,

Despre non-sine (sau despre lipsa esenței),

Care elimină frica [datorată] credinței în dharma [existente],

Și care înspăimântă căprioarele, adică ereticii cei malefici!

Vocea sau vorbirea Divinului Buddha este comparată de multe ori cu răgetul unui leu, pentru că aceasta este foarte puternică, dar nu neapărat ca tonalitate, ci ca efect. Realizarea lipsei esenței elimină frica generată de credința în lucruri (sau dharma) existente, prin eliminarea credinței în dharmele cu esență, adică a

creдинței în dharma. Prin eliminarea acestei creдинțe în dharma se opresc și suferințele, printre altele deoarece nu mai are loc renaștere.

Ereticii sunt cei care pun ființele pe căi greșite, care le întăresc convingerile greșite cum că în realitate ar exista lucruri, sau că nu ar exista lucruri și atunci nimic nu contează, și care fac acțiuni similare foarte rele. De ce sunt „rele”? Deoarece înțelegerea greșită a realității duce la acțiuni greșite, care duc la suferință și la înțelegere greșită, și așa mai departe, la un cerc vicios al confuziei și suferinței.

Așa cum răgetul unui leu sperie căprioarele, așa și discursurile Divinului Buddha sperie ereticii și îi oprește din a mai face acțiuni negative, fie convingându-i de propriile greșeli, fie convingându-i de rezultatele asupra lor înșile ale acțiunilor de a pune ființele pe căi greșite.

55.

**Ai bătut Toba Dharmei,
Care sună profund a Principiul Vacuității.
Ai sunat din trompeta Dharmei,
Care țiuie tare a Lipsa Sinelui.**

Acestea sunt metafore despre mesajele învățăturilor Divinului Buddha, așa cum este și cu vocea asemenea unui răget de leu.

56.

**Darul Dharmei a fost proclamat
Ca fiind nectarul învățăturilor lui Buddha.
Sensul final, clar, definitiv, a fost indicat:
Acesta este că dharmele sunt goale (fără esență).**

Unele învățături ale Divinului Tathāgata au sens relativ, sau se adresează unor ființe conform formațiunilor lor mentale, sau au sens convențional. Chiar și în prezent încă au loc dezbateri pe marginea întrebării „care este sensul final, ultim, al învățăturilor lui Buddha?”, deși Ārya Nāgārjuna îl indică explicit în acest verset: „dharmele sunt vacuitate”.

57.

**Învățăturile despre apariție, încetare, ființă, sine, etc.
Au numai un sens relativ, provizoriu.
Tu, Salvatorul,
L-ai numit și „convenție”.**

Sensul final al Dharmei este vacuitatea sau non-producerea (non-apariția), sau altfel spus absența. Toate celelalte învățături din Dharma sunt doar învățături cu sens provizoriu, temporar, și nu final, sunt date în funcție de context, în funcție de ființele care ascultau, în funcție de nivelul lor de înțelegere, pentru ca asupra lor să aibă un anumit efect necesar Trezirii ulterioare. De exemplu, înțelegerea nepermanenței este necesară înainte de a înțelege non-producerea. De aceea, la fel cum copiii sunt treptat învățați noțiuni tot mai complexe, Divinul Buddha a predat ființelor noțiuni simple tocmai pentru a putea facilita înțelegerea noțiunilor tot mai profunde, și apoi transcenderea lor.

58.

**Persoana care a ajuns în sfârșit pe malul celălalt
Al oceanului perfecțiunii înțelepciunii (prajñāpāramita),
Este înzestrată din belșug cu nestematele virtuților meritului,
Și cunoscătoare excelentă a oceanului virtuților Tale.**

Ființele care realizează prajñāpāramita sunt și abundant înzestrate cu merit în urma activităților potrivite pentru ajutorarea ființelor (deci nu sunt înzestrate doar cu înțelepciune, deoarece din înțelepciune au realizat inevitabil și acțiuni meritorii), și cunosc foarte bine nelimitatele virtuți și merite ale lui Buddha, chiar dacă încă nu le au și ele în toată plenitudinea lor.

59.

**Prin meritul care a fost obținut de mine prin a te lăuda astfel,
O, Divin al lumii, inconceptibil, care nu poate fi indicat,
Fie ca toate ființele să devină asemenea Ție!**

Aceasta este strofa finală de laudă a Divinului Buddha și de dedicare a meritelor, și prin care Ārya Nāgārjuna aspiră ca toate ființele să devină Buddhași.

Dicționar de termeni

APARIȚIA DEPENDENTĂ. Vezi CO-PRODUCEREA CONDIȚIONATĂ.

ASEITATE, AȘA-CUM-ESTE, sau ASTFEL-CUM-ESTE (*tathatā*). De asemenea: realitatea adevărată, nimic adăugat sau luat. Cuvântul din limba română, „aseitate”, nu este traducerea cea mai fidelă, el însemnând „existența originând din și neavând nicio altă sursă decât ea însăși” și fiind folosit mai ales în contextul presupunerii existenței unei divinități supreme, a cărei existență însă nu se presupune în budism (ci chiar se demonstrează ca fiind o idee invalidă) și nu face obiectul budismului, acesta fiind non-teist și non-pozitivist. Pe parcursul acestei opere cuvântul este folosit pentru „Așa-Cum-Este” Realitatea, modul real de a exista al dharmelor, natura tuturor dharmelor, esența Realității, natura Realității.

BODHISATTVA (*bodhi-sattva*), *Bodhi*: Trezire, *sattva*: principiu, existență reală, sau ființă. „Ființă a Trezirii”. Ființa ideală din Mahāyāna care, prin înțelepciune și compasiune infinită, caută iluminarea tuturor ființelor, nu numai a sa însuși și care, dacă urmează corect perfecțiunea înțelepciunii, va deveni un Buddha. Poate fi atât bărbat, cât și femeie.

BUDDHA. „Cel Trezit”. Cel care s-a Trezit la Realitate. Termen folosit atât pentru ființa cel mai recent Trezită pe această planetă (Buddha istoric, adică Gautama Siddhartha, numit și Śakyamuni, adică înțeleptul clanului Śakya), cât și pentru orice alte ființe care au ajuns la aceeași stare, la aceeași realizare, despre care se afirmă în Prajñāpāramitā Sutra că sunt într-un număr „infini”. Numit și „Tathāgata”, „Buddha”, „Jina”, „Conducătorul Caravanei”, etc. În traducere se mai folosesc și „Divinul”, „Împlinitul”, „Realizatul”, „Trezitul”, „Nobilul”, „Desăvârșitul”.

CO-PRODUCEREA CONDIȚIONATĂ, sau APARIȚIA DEPENDENTĂ, sau APARIȚIA INTERDEPENDENTĂ (*pratītya-samutpāda*). Douăsprezece legături: 1) ignoranța, 2) formațiunile karmice, 3) conștiința, 4) numele și forma, 5) cele șase organe de simț (sau facultățile simțurilor și obiectele lor), 6) contactul, 7) senzația, 8) nesațul (jinduirea), 9) apucarea sau agățarea, 10) devenirea, 11) (re)nașterea, 12) bătrânețea, descompunerea și moartea; ele cauzează tot ceea ce se întâmplă în această lume. Sau, mai general: o modalitate de descriere a fenomenelor, ființelor sau obiectelor (adică a tuturor dharmelor) pentru a înțelege dependența și interdependența lor și implicit lipsa esenței și lipsa realității lor fundamentale, a faptului că nu sunt produse (în sensul de „produs finit”), că sunt lipsite de esență, de semne și de caracteristici adevărate, etc.

DHARMA. 1) Realitatea unică, finală, fundamentală; 2) un eveniment esențialmente real, sau un adevăr; 3) ca reflectat în viață: dreptate, virtute; 4) dacă este scris cu majusculă, învățătura lui Buddha: Doctrină, Scriptură, Adevăr; se referă la învățăturile Buddhiste în general sau, în funcție de context, la o

anumită învățătură în particular; unii traducători se referă la acestea ca fiind „doctrina buddhistă”, termen ce sugerează însă îngustime și rigiditate și de aceea în traducere se folosesc alternativ cele două cuvinte, doctrină și învățătură; 5) obiect al celui de-al șaselea organ de simț (al minții); 6) în general, orice entitate perceptibilă sau conceptibilă: fenomen, ființă, obiect, noțiune, însușire, concept, idee, parte, stare, etc.

DIVIN (*bhagavan*). Un epitet al lui Buddha. De asemenea „Cel Binecuvântat”.

FIINȚĂ (*sattva*). O entitate vie, simțitoare. Având conștiință. O ființă animată, prin contrast cu obiectele neanimate. Toate ființele cu conștiință sau minte, care nu au atins încă Buddhitatea. Include toate ființele din Samsara și pe cele care au atins orice nivel (*bhūmi*) de Bodhisattva.

FORMA (*rūpa*). Primul dintre cele cinci agregate (*skandha*); materia și energia, considerate ca nefiind diferențiate.

GANDHARVA. În contextul acestei lucrări, o categorie de zeități minore, care se ocupă în special cu muzica.

IGNORANȚĂ (*avidyā*). Cauza finală, cea mai profundă, a transmigrației (a renașterii), este corolarul negativ al gnozei, al cunoașterii; prima dintre cele doisprezece legături ale producerii dependente. De asemenea, „neștiință”. Vezi ILUZIE.

LIPSA DORINȚEI, sau **FĂRĂ DORINȚĂ** (*apranihita*). „A nu pune nimic în față”, o stare în care cineva nu face niciun plan pentru viitor. Termenul poate fi de asemenea tradus ca „fără scop”. Este cea de-a treia dintre cele trei uși ale Eliberării.

LIPSA ESENȚEI, sau **FĂRĂ ESENȚĂ**. Vezi VACUITATE. De asemenea, prima dintre cele trei uși către Eliberare.

LIPSA SEMNELOR, sau **FĂRĂ SEMNE** (*a-nimitta*). A doua dintre cele trei uși către Libertate. Starea de încetare a tuturor percepțiilor legate de simțuri, care este intrarea în Nirvana. Se spune că ar fi realizarea unui Arhat.

REALIZARE. „Realizarea” nu înseamnă construirea, atingerea sau obținerea a ceva, ci are un sens apropiat de expresia convențională „a-ți da seama direct, nemijlocit, de ceva”. „Realizarea Realității” înseamnă vederea clară, directă, înțelegerea de o profunzime infinită a stării de fapt. Aceste cuvinte, desigur, sunt incapabile să exprime foarte precis ceva ce nu ține de cuvinte, de noțiuni. Desigur, se poate spune că „Realizarea Realității” este o realizare în sens obișnuit, în sensul că a necesitat efort și resurse, și că prin ea se „obține” încetarea suferinței și eliberarea din Samsara, respectiv Trezirea perfectă. Totuși, sensul cel mai apropiat de cel intenționat în texte este cel de la începutul acestei definiții.

SAMSARA. Cuvânt din limba sanscrită care înseamnă „rătăcire”. Este folosit de către Buddha pentru a descrie rătăcirea ființelor în ciclul renașterilor și

morților. Existență ciclică. Potrivit semnificației sale, nu este un „drum” urmat, ci o rătăcire fără o direcție precisă și fără un scop precis. Existența condiționată a vieții obișnuite în care suferința apare deoarece ființa încă are ignoranță, atașare și agresiune (cele trei otrăvuri). Eliberarea, sau Trezirea, sau Iluminarea sunt cuvintele folosite pentru a indica starea de oprire a acestui ciclu care, în absența realizării naturii adevărate a tuturor fenomenelor aparente, continuă la nesfârșit. Vezi NAȘTERE-ȘI-MOARTE.

SINE (*ātman*). O entitate substanțială, care rămâne una, neschimbată, liberă și necauzată. Imaginat și afirmat în numeroase religii, în budism este demonstrat ca inexistent.

SKANDHA. Literalmente, „grămezi, agregate”. Cinci: 1) forma, materia, energia, internă sau externă; 2) senzația; a simți un obiect; 3) percepția, înțelegerea, distingerea, recunoașterea; 4) formațiunile mentale, impulsurile, voința; toate tipurile de obiceiuri mentale, gânduri, idei, păreri, prejudecăți, hotărâri; 5) conștiința; cea care cunoaște și discernе. Acestea sunt constituențele a ceea ce este considerat în mod greșit ca fiind un sine sau o persoană. În Samyutta Nikaya, se zice că Buddha a spus: „O „caleașcă” există pe baza agregării părților și, exact așa, conceptul de „ființă” există atunci când cele cinci agregate sunt disponibile.” Bineînțeles, aceeași analiză se poate aplica și părților caleștii. Deci, așa cum caleașca este de fapt o reificare, o considerare ca fiind real a ceva ce de fapt nu există ca atare, așa este și ideea de sine și la fel și toate dharmele.

VACUITATE (*śūnyatā*). Absența atât a existenței cât și a inexistenței vreunei dharme. Lipsa existenței și a inexistenței a tot ceea ce concepem și percepem, inclusiv a concepției, a percepției și a noțiunilor. Vacuitatea în sine este și ea lipsită de existență (absența a ceva nu este existentă). Noțiunea de Vacuitate este și ea lipsită de existență. Implicit, lipsa oricăror caracteristici de orice fel, spre exemplu: a începutului, a duratei și a încetării, a apariției, a existenței, a dispariției, a inexistenței, a prezenței, a absenței, a legăturii, a eliberării, a plăcutului, a neplăcutului, a aderenței, a lipsei aderenței, a însușirilor, a lipsei acestora, etc. Pentru a înțelege Vacuitatea, se apelează deseori la comparația cu spațiul. Deși putem avea noțiunea de spațiu, el nici nu există și nici nu lipsește, nu are caracteristici, nu are început, durată sau sfârșit, nu apare și nu poate să dispară, nu are limite de niciun fel. Se mai poate explica și ca lipsa absolută a oricărei esențe de orice fel, a oricărei substanțialități. Ca sinonime, se mai folosesc și cuvintele „gol” și „vid”.

VEHICUL(E) (*yāna*). Același cuvânt se folosește atât pentru cale cât și pentru un mijloc de transport. Metode de salvare, așa cum sunt analizate de Mahayana. Trei: 1) Discipoli (Arhați), 2) Pratyekabuddhași; acestea două constituie Hinayana, vehiculul inferior sau mic; peiorativ pentru acei budiști care nu au acceptat noua învățătură Mahayana. 3) Mahayana, marele Vehicul; mișcarea din

budism care a luat naștere pe la începutul erei creștine, adoptând doctrina Bodhisattva, scopul căreia este starea de Buddha sau suprema, perfecta Trezire, și combinând-o cu o doctrină metafizică a Vacuității universale. Deși unii adepți ai Mahayanei clasifică vehiculele în inferior și superior, această clasificare nu este una făcută de către Buddha. În plus, aceste vehicule sunt de fapt unul singur, primele două vehicule fiind stadii temporare.

Cuprins

Notă introductivă.....	1
Introducere.....	2
Textul	3
Dicționar de termeni.....	28
Cuprins	32